

Tarkastusvaliokunnalle

LAUSUNTO

O 4/2021 vp Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoito

Tarkastusvaliokunta on pyytänyt, että Eduskunnan akavalaiset ry esittää näkemyksensä sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa ja hyvän hallinnon periaatteiden sekä asiaa koskevien säännösten noudattamista Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoidossa. Näkemystä on pyydetty myös sisäisen tarkastuksen toimintaa ja matkustushallintoa koskevista asioista sekä mahdollisesti tuomaan esiin muita asiaa koskevia näkemyksiä.

Eduskunnan akavalaiset ry haluaa kiinnittää tarkastusvaliokunnan huomiota seuraaviin seikkoihin.

Katsomme, että tarkastusviraston sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskeva ohjeistus on tarkastusvirastossa järjestetty pääosin hyvin. Myös sisäinen tarkastus on järjestetty tätä koskevien suositusten mukaisesti.

Pääjohtaja Tytti Yli-Viikarin pääjohtajakaudella tarkastusviraston toiminnan painopisteet ovat muuttuneet. Aiemman päätehtävän, siis valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon laillisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden tarkastamisen, rinnalle on nostettu uudenlaisia kriteeristöjä. Myös viraston resursseja on kohdennettu näiden painopisteiden mukaisesti kestävä kehityksen SDG-tavoitteiden toimeenpanoa ja ympäristönäkökulmaa tukevaan työhön. Pidämme tärkeänä, että tarkastusvirasto arvioi kriittisesti omaa tarkoitustaan ja mandaattiaan sekä myös uudistaa toimintaansa. Samanaikaisesti pidämme kuitenkin tärkeänä, että toiminnan laillisuus tunnustetaan hyvän hallinnon ytimeksi. Tunnistamme riskin, että jos toiminnan painopisteitä suunnataan voimakkaasti pois taloudenhoidon laillisuuskysymyksistä, tämä voi rapauttaa tarkastusviraston omaa hyvään hallintoon tukeutuvaa toimintakulttuuria.

Eduskunnan oikeusasiamiehen antama huomautus viraston pääjohtajalle ja toiselle viraston johtoon kuului johtajalle on koskenut virkamiehen perustavan oikeuden rajoittamista. Kun huomioimme virkamiesoikeudelliset ja periaatteelliset näkökohdat, emme voi hyväksyä yksittäisen virkamiehen asettamista tilanteeseen, jossa hänen on alisteisessa asemassa tehtävä valinta oikeusasiamiehen päätöksessä kuvatun kaltaisen sopimuksen tai muiden häneen mahdollisesti kohdistuvien toimenpiteiden välillä. Tästä näkökulmasta pidämme oikeusasiamiehen antamaa huomautusta vakavana.

Henkilöstöjärjestö on kiinnittänyt huomiota siihen, että viimeisten viiden vuoden aikana viraston johdon ja päällikötason virkamiesten vaihtuvuus on ollut suurta. Useiden virkamiesten virkasuhde on päättynyt esimerkiksi opintovapaajakson, työkierron tai virkavapaan kautta, välittömästi sen jälkeen, kun virkamies on tullut siirretyksi pois tehtävästään.

Virkamatkustamista ja myös lentomatoista kertyneiden pisteiden käyttöä koskeva ohjeistus on tarkastusvirastossa ollut yksiselitteinen ja selkeä. Pisteitä tulee hyödyntää tarkastusviraston virkamatkojen yhteydessä tarkastusviraston hyväksi. Viraston erityinen asema edellyttää erityistä läpinäkyvyyttä. Valinta, että lentopisteiden käytöstä ei ole raportoitu tarkastusvirastolle oma-aloitteisesti tai edes niiden käyttöä koskevien nimienomaisten tietopyyntöjen jälkeen, on johtanut merkittävään mainevahinkoon ja heikentänyt tarkastusviraston uskottavuutta valtion taloudenhoidon asianmukaisuuden tarkastajana.

Virkasuhteen päättämistä ja matkustusasioita koskenut julkinen selvittely on kuormittanut henkilöstöä kohtuuttomasti. Aiemmin suuresti arvostamassaan tehtävässä palvelevat virkamiehet kohtaavat nyt ivaa ja kokevat alemmuutta. Vaikka kritiikin kohteena olevat tapahtumat ovat kohdistettavissa yksittäisiin virkamiehiin, vastuu jakautuu kaikille ja häpeä on ulkoistettu henkilöstölle. Tehtyjä virheitä ei ole tunnustettu.

Ennen tarkastusvirastoon kohdistunutta kielteistä julkisuutta tarkastusvirastossa toteutetun VMBaro-työtyytyväisyysbarometrin eri osa-alueissa ilmeni suuria eroja. Henkilöstön motivoituminen ja työtovereiden arvostus sai kyselyssä varsin korkeita arvioita. Sen sijaan viraston ylimmän johdon toimintaan esimerkkinä ja suunnannäyttäjänä kohdistui kyselyssä kriittisiä arvioita. Katsomme, että kyselyssä havaitut erot esimerkiksi eduskunnan kanslian työtyytyväisyyskyselyn tuloksiin kuvastavat näiden virastojen johtamisessa valittuja erilaisia ratkaisuja.

Viraston johdon vastuulla on ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin, joilla tarkastusviraston työrauha ja luottamus tarkastusviraston asianmukaiseen toimintaan palautetaan. Koemme, että tähän asti johdon toiminta on kuitenkin näyttäytynyt välttelevältä, horjuvalta ja salamyhkäiseltä. Tämä ei vastaa virastomme arvoa toimintamme avoimuudesta.

Vantaalla ja Hämeenlinnassa 22.2.2021

Eduskunnan akavalaiset ry

Sami Vuorinen
hallituksen puheenjohtaja

Pasi Tervasmäki
luottamusmies